

De Messiaans-Joodse Beweging

Een kennismaking

Daniel Juster en Peter Hocken

Copyright © 2007
De Messiaans-Joodse Beweging. Een Kennismaking
Oorspronkelijke titel: The Messianic Jewish Movement. An Introduction.
Deze Nederlandse vertaling is in juni 2007 vastgesteld door de nationale coördinator van
Toward Jerusalem Council II (TJCII) in Nederland.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze publicatie mag worden gereproduceerd,
opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt,
in enige vorm of op enigerlei wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën,
opnamen of op enige manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de
stichting Toward Jerusalem Council II.

Korte passages mogen voor recensies worden aangehaald.

Aanhalingen uit de Schrift in de Nederlandse versie zijn genomen uit de
Nieuwe Bijbel Vertaling van 2004, tenzij anders aangegeven.

Nur 716

ISBN 978-90-812030-1-2

Inhoudsopgave

Inleiding	5
1. Wie zijn de messiasbelijdende Joden?	6
2. De hedendaagse messiaans-joodse beweging.....	8
3. Hoe is de messiaans-joodse beweging ontstaan?	10
4. Factoren die direct hebben bijgedragen aan de opkomst van de beweging.....	13
5. De eenheid binnen de beweging.....	25
6. Messiaans-joodse leer	32
7. Messiaans-joodse eredienst	35
Bijlage	40
A. Nuttige literatuur	40
B. Verklaring van gebruikte Hebreeuwse begrippen.....	43

Inleiding

De hedendaagse messiaans-joodse¹ beweging vertegenwoordigt een terugkeer van een joodse beleving van de *ekklesia*². De christelijke kerk heeft gedurende het grootste deel van haar geschiedenis niet willen weten van een specifiek joodse gemeenschap binnen de kerk; een gemeenschap, waarin joodse gelovigen in Jezus hun joodse identiteit zouden kunnen behouden. Om die reden beschouwen de Messiasbelijdende Joden zichzelf als een “opstanding uit de dood” (Romeinen 11:15)³, in het kader van een nieuwe ontferming van God over het joodse volk.

Het initiatief Toward Jerusalem Council II (*Op weg naar de Tweede ‘Vergadering van Jeruzalem’*) is een direct gevolg van het ontstaan van de hedendaagse messiaans-joodse beweging, want de visie van TJC-II is de verzoening tussen de Jood en de niet-Jood binnen het ene Lichaam van Christus, de Messias. Dit wil zeggen dat de visie zowel joodse als niet-joodse gelovigen in Jezus oproept tot een volledige wederzijdse erkenning en aanvaarding zowel op persoonlijk als op gemeenschapsniveau. Maar de christelijke kerken kunnen de legitieme en rechtmatige plaats van de joodse gelovigen in Jezus pas erkennen, wanneer zij met de messiaans-joodse beweging vertrouwd zijn en goede relaties met de messiaanse joodse gemeenten en groepen hebben opgebouwd. Daarom is één van de eerste taken van TJC-II de messiaans-joodse beweging binnen de christelijke wereld bekend te maken. Met dit boekje willen we christelijke leiders en theologen, die op zoek zijn naar basisinformatie over deze beweging, laten kennis maken met de Messiasbelijdende Joden. Het geeft een eerste antwoord op vragen zoals: Wie zijn de Messiasbelijdende Joden? Waardoor onderscheiden zij zich? Hoe is hun beweging ontstaan? Wat geloven zij en hoe brengen zij dat in praktijk?

Nb. Achter in dit boekje treft u een verklarende woordenlijst aan van de gebruikte (*cursief gedrukte*) Hebreeuwse begrippen (Bijlage B).

¹ In dit boekje worden de termen ‘Messiaans-Joods’ (voor zaken) en ‘Messiasbelijdend Joods’ (voor mensen) gebruikt als vertaling van Messianic en Messianic Jewish. (Noot van de vertalers)

² Het Griekse nieuwtestamentische woord *ekklesia* wordt hier bewust gebruikt, aangezien het woord “kerk” in Messiaans-Joodse oren vaak een niet-Joodse klank heeft. Messiasbelijdende Joden spreken meestal over het “Lichaam van de Messias.”

³ De vertalingen van Romeinen 11:15 verschillen nogal. (Noot van de vertalers)

1. Wie zijn de messiasbelijdende Joden?

De messiaans-joodse beweging omvat die Joden, die tot geloof zijn gekomen in Jezus van Nazaret – die zij gewoonlijk *Jesjoea* noemen – als de Messias van Israël, de Zoon van God en de Redder van de wereld. Zij willen als Joden in Hem geloven en wensen niet te assimileren in het niet-joodse christendom. Dit wil zeggen dat messiasbelijdende Joden de opvatting betwisten, dat een Jood, wanneer hij tot geloof in Jezus is gekomen, ophoudt Jood te zijn en in plaats daarvan christen wordt. Zij maken aanspraak op dezelfde status binnen de kerk/ekklesia, die de eerste generatie van joodse gelovigen in Jezus genoten. Zij gaven juist als Jood uiting aan hun geloof en hun geloof in *Jesjoea* hield op geen enkele wijze een verloochening in van of deed afbreuk aan hun positie als deel van het uitverkoren volk.

Door de groei van de messiaans-joodse beweging zijn veel Joden, die in Jezus geloven maar die nog steeds tot een van de christelijke (protestantse) kerken behoren, zich ook messiasbelijdend gaan noemen. Dit geldt bijvoorbeeld voor velen, die verbonden zijn met “Jews for Jesus”, een organisatie die sterk gericht is op evangelisatie onder Joden. De aanduiding “messiasbelijdend/messiaans joods” is daarbij ontstaan vanuit het verlangen naar een specifiek joodse wijze van expressie van het geloof in *Jesjoea*. Dit in tegenstelling tot de term “Hebreeuwse christen”, die gebruikt werd om de joodse gelovigen binnen de verschillende protestantse kerkgenootschappen aan te duiden.

Strikt genomen is de messiaans-joodse beweging verbonden met het ontstaan van messiaans-joodse gemeenten. Hoewel een klein aantal messiaans-joodse gemeenten verbonden is met of behoort tot protestantse kerkgenootschappen (zie beneden), is het voor messiasbelijdende Joden heel belangrijk om vrij te zijn van een niet-joods kerkbestuur. Over het algemeen zien zij een verband tussen de eenwording van Jeruzalem onder Israëliisch bestuur in 1967 en de geestelijke autonomie van de messiaans-joodse beweging, die zich als beweging vanaf die tijd begon te verbreiden. messiaans-joodse gemeenten trachten het geloof in *Jesjoea* als de Messias van Israël, uitgedrukt in joodse termen, te bevorderen waarbij zij de eredienst en het gemeentelven vanuit de joodse Schriften gestalte geven. Dit houdt gewoonlijk in dat de wekelijkse eredienst op de joodse *Sjabbat* -

ofwel op vrijdagavond dan wel op zaterdag overdag - wordt gehouden en dat zij de joodse feesten vieren die in de Bijbel beschreven staan. Zij geloven dat de joodse feesten vervuld zijn in *Jesjoea*, en leggen frequent de nadruk op hun eschatologische betekenis.

Messiasbelijdende Joden beschouwen zowel het Nieuwe Testament als het Oude Testament - de *TENACH* - als canoniek. In tegenstelling tot niet-joodse christenen, beginnen zij met de uitverkiezing van Israël als het volk van het Verbond en vervolgens presenteren zij *Jesjoea* als de Messias/Redder, die alle beloften in de *TENACH* heeft vervuld en zal vervullen. messiasbelijdende Joden beschrijven over het algemeen hun geloof in *Jesjoea* liever in nieuwtestamentische termen - Messias, Zoon van God, Redder - , dan in de latere terminologie van de kerkelijke concilies. Hoewel zij bijna allemaal geloven in één God, Vader, Zoon en Heilige Geest, omhelzen zij niet gemakkelijk de geloofsbelijdenissen, die zijn opgesteld door de vroege kerkelijke concilies. Deze concilies weigerden immers in de kerk ook maar enige ruimte te geven aan de joodse gelovigen in *Jesjoea*, die toen de Nazarenen werden genoemd.

De messiasbelijdende Joden geloven allemaal dat in hun beweging met de “volheid” van de Joden een begin is gemaakt (Romeinen 11:12), een “opstanding uit de dood” (Romeinen 11:15). Zij zien in deze “opstanding” een teken dat “de tijd van de heidenen” (Lucas 21:24; zie ook Romeinen 11:25) zijn voltooiing nadert en dat de weg wordt bereid voor de komst van de Heer.

Messiasbelijdende Joden zien de stichting van de staat Israël in 1948 als een vervulling van de oudtestamentische profetieën over de terugkeer van het joodse volk naar het land Israël. Maar zij leggen de nadruk op het door de profeten gelegde verband - bijvoorbeeld in Ezechiël 36 en 37 - tussen de terugkeer van het volk naar het land, de gave van de Geest en de terugkeer tot God in wedergeboorte en geestelijke verandering. Het land Israël en de stad Jeruzalem zijn veelbetekend voor alle messiasbelijdende Joden, net zoals dat voor het gehele joodse volk het geval is. Toch is het niet verrassend dat het belang van Israël en Jeruzalem door de messiaans-joodse beweging in Israël sterker wordt benadrukt dan in de diaspora.

2. De hedendaagse messiaans-joodse beweging

De messiaans-joodse beweging kan waarschijnlijk het best beschreven worden als voortkomend uit twee grote centra: één in de Verenigde Staten en één in Israël. De stuwkracht voor een internationale beweging is bijna geheel voortgekomen uit de Verenigde Staten, waar meer messiaans-joodse gemeenten te vinden zijn en men de beschikking heeft over veel meer middelen. Doordat Israël en Jeruzalem echter zo centraal staan in het joodse geloof, heeft de messiaans-joodse beweging in Israël een unieke plaats. Hier werd de beweging ‘messiaans’ genoemd, voordat deze uitdrukking in de diaspora gebruikt werd. Jeruzalem is de “stad van de grote Koning” (Ps. 48:2, Mat. 5:35). Voor messiasbelijdende Joden is Jeruzalem het middelpunt van hun eschatologische hoop en van hun visie voor het herstel van zowel Israël als de kerk.

Eén van de Israëlische leiders, dr. Gershon Nerel, heeft het potentiële belang van de messiaans-joodse beweging in Israël goed onder woorden gebracht: “Het is vooral in *Èrets Jisrael*, het land Israël, dat de moderne *Jesjoea*-beweging de volledige mogelijkheid heeft om de *Kehila*, die in het Nieuwe Testament beschreven wordt, te laten herleven en opnieuw vorm te geven binnen de context van een joodse meerderheid en in het dagelijkse leven”⁴. De ontwikkelingen in de diaspora zijn noodzakelijkerwijs altijd gericht op Israël en Jeruzalem, ongeacht de grootte en de mate van groei van de beweging in Israël. In feite is de Israëlische beweging nagenoeg driemaal zo groot geworden door de instroom van immigranten uit de voormalige Sovjet-Unie tijdens de jaren negentig van de vorige eeuw en telt nu ongeveer honderd gemeenten (*Kehiliem*). De beweging in Israël is opmerkelijk divers en laat de verschillen in geografische afkomst en taal (Hebreeuws, Engels, Russisch, Amhaars) zichtbaar worden. Van de nieuwe aanwas was ongeveer de helft messiasbelijdend bij aankomst in Israël en de andere helft is in het land zelf tot geloof in *Jesjoea* gekomen.

Op dit moment zijn er ongeveer 300 messiaans-joodse gemeenten in de Verenigde Staten. Daarbij moet aangetekend worden dat mogelijk de helft

⁴ “Eusebius’ Ecclesiastical History and the Modern Yeshua-Movement: Some Comparisons,” *Mishkan* 39 (2003), p. 86

van hun ledental bestaat uit niet-Joden en minstens een derde van de gemeenten dertig of minder leden telt. Het merendeel van de gemeenten is aangesloten bij één van de twee grote messiaans-joodse organisaties: als eerste de “International Alliance of Messianic Congregations and Synagogues” (IAMCS), in 1984 opgericht door de “Messianic Jewish Alliance of America” (MJAA), die voor 1975 “Hebrew Christian Alliance of America” heette en als tweede de “Union of Messianic Jewish Congregations” (UMJC) opgericht in 1979.

De snelste groei in de messiaans-joodse beweging vinden we in een aantal landen, die vroeger deel uitmaakten van de Sovjet-Unie (Rusland, de Oekraïne, Moldavië, Wit-Rusland). In West-Europa bestaat de messiaans-joodse beweging, hoewel niet groot in aantallen, het langst in Groot-Brittannië, Frankrijk, België en Nederland. De laatste paar jaar zien we dat er op een aantal plaatsen in Latijns-Amerika een opmerkelijke start is gemaakt met de messiaans-joodse beweging, met name in Brazilië, Argentinië en Mexico.

De ontwikkeling en de huidige situatie van de messiaans-joodse beweging over de hele wereld worden meer in detail in een later hoofdstuk van dit boekje besproken.

3. Hoe is de messiaans-joodse beweging ontstaan?

De huidige messiaans-joodse beweging kan alleen goed begrepen worden tegen de achtergrond van verschillende lange-termijn-ontwikkelingen met betrekking tot christelijke opvattingen ten opzichte van het joodse volk en enkele meer recente factoren, die mede de aanleiding zijn geweest voor de opkomst van deze beweging. Wij zullen deze achtergrondontwikkelingen bekijken, evenals recente factoren die een rol hebben gespeeld.

De historische achtergrond

De historische ontwikkelingen in de protestantse wereld, die op verschillende manieren de weg hebben bereid voor de messiaans-joodse beweging zijn: (1) het groeiende aantal christelijke theologen en leiders die de “vervangingsleer” loslieten en de rol van het joodse volk in de laatste dagen gingen herontdekken; (2) de opkomst van de Hebreeuws-christelijke beweging, vooral in Groot-Brittannië en de Verenigde Staten; en (3) de ontwikkeling van de zending onder de Joden.

1. De herontdekking van de blijvende betekenis van Israël

Joodse identiteit in Jezus kwam vanaf de tijd van de vroege kerkvaders steeds meer onder druk te staan door de opkomst van de vervangingstheologie. Dit vervangingsdenken is gebaseerd op de veronderstelling dat God de Joden vanwege hun ongeloof heeft afgewezen en dat de kerk de plaats van de Joden heeft ingenomen als verbondsvolk van God. Naarmate deze theologische visie zich verder ontwikkelde en een plaats kreeg in de hoofdstroom van het christelijk denken, betekende dit dat Joden, die Jezus aannamen als Messias, Zoon van God en Redder, ook een niet-joodse identiteit en cultuur moesten aannemen. Bekering hield volledige assimilatie in. Door de groeiende verwerping van de vervangingstheologie in de recente tijd is dit proces omgekeerd. Joden die in Jezus geloven kunnen hierdoor hun plaats als Jood binnen het Lichaam van Christus/Messias weer herontdekken.

De protestantse reformatie met zijn oproep om naar de Bijbel terug te keren, bood de gelegenheid voor een theologische heroverweging. Terwijl het inzicht van de Hervormers ten aanzien van de Joden niet veranderde, duurde het niet lang voordat enkele Puriteinse theologen een heldere visie ontwikkelden ten aanzien van een positieve toekomst

voor Israël. We treffen dit in de eerste helft van de zeventiende eeuw aan in de geschriften van Samuel Rutherford en Elnathan Parr in Groot-Brittannië en van Increase Mather in de Amerikaanse koloniën. De poëzie van John Milton laat dezelfde hoop voor Israël zien, die we ook vinden bij deze Puriteinse schrijvers. Deze hoop verbreidde zich in het begin van de achttiende eeuw binnen het Luthers Piëtisme (Jakob Phillip Spener) en de Moravische beweging (de Herrnhutters). De Moravische broeders hadden rond 1730 een belangrijke invloed op de jonge broers Wesley bij het begin van de beweging van het Methodisme.

In de negentiende eeuw oefende dit verstaan van de bijbelse profetie een grote invloed uit op het Britse en Scandinavische christendom. Het Duitse christendom werd ook door deze ontwikkelingen beïnvloed. In het midden van die eeuw geloofden vele Britse christenen dan ook dat het een onderdeel vormde van de bestemming van Groot-Brittannië om de natie Israël opnieuw te vestigen en het joodse volk te helpen om terug te keren naar hun thuisland. Het was dan ook tegen deze achtergrond dat in 1840 een protestants bisdom werd gevestigd in Jeruzalem met als eerste bisschop een joodse gelovige in Jezus. Christ Church bij de Jaffa Poort is het blijvende bewijs van deze onderneming.

2. De opkomst van de Hebreeuws - christelijke beweging

De overtuiging ten aanzien van een nieuwe rol voor het joodse volk in de “laatste dagen” leidde ertoe, dat een aantal joodse gelovigen binnen de historische protestantse kerken probeerde ruimte te vinden voor hun joodse identiteit. In 1860 werd in Groot-Brittannië de “Hebrew Christian Alliance” opgericht, bedoeld als een ondersteunend genootschap om joodse christenen uit verschillende kerkgenootschappen samen te brengen. Men sprak met elkaar over de noden van joodse christenen, verleende steun aan christelijke zending onder de Joden en bediscussieerde theologische zaken. Zij stelden met nadruk dat zij geen kerk vormden, noch dat zij op welke manier dan ook het gezag van de kerken naar zich toe wilden trekken, maar dat zij voorzagen in een behoefte aan broederschap en identiteit onder joodse volgelingen van Jezus. De Alliance-beweging breidde zich uit naar de Verenigde Staten (1915) en daarna naar veel Europese landen. In 1925 werd een “International Alliance” opgericht. Over het algemeen zagen de Hebreeuwse christenen binnen de Alliance zichzelf niet geworteld in

joodse religieuze gebruiken of in de *Tora*, hoe ook uitgelegd en toegepast. Hun identiteit was eerder een kwestie van fysieke afkomst, taal (Jiddisch) en culturele verbondenheid. Zij trachtten een christelijk getuigenis aan het eigen joodse volk te brengen.

3. De ontwikkeling van zending onder de Joden

Zendingsorganisaties en –genootschappen, met als enige doel het Evangelie aan het joodse volk te verkondigen, dateren van het begin van de negentiende eeuw, zowel in Europa als in Noord-Amerika. Vanaf ongeveer 1880 vond er echter een sterke toename van zendingsactiviteiten onder het joodse volk plaats. Dit was de tijd waarin de antisemitische vervolging in het Russische rijk sterk toenam en de joodse emigratie, vooral naar de Verenigde Staten, een ongekeerde hoogte bereikte.

In Europa werden in verscheidene landen genootschappen voor zending onder de Joden opgericht, met name in Groot-Brittannië, Noorwegen en Finland. De Noorse en Finse zendingsgenootschappen besteedden in het bijzonder aandacht aan het toenemende aantal Joden dat terugkeerde naar het land van hun voorvaders. Naarmate hun werk in Israël zich ontwikkelde, ontstond er een groeiend verlangen om eigen joodse Hebreeuwssprekende gemeenten te vormen in het land.

De eerste tientallen jaren van de twintigste eeuw werden in de Verenigde Staten een aantal goed georganiseerde zendingsgenootschappen opgericht met als enige doel zending onder de Joden: de “American Board of Missions to the Jews” (eerder bekend als de “Williamsburg Mission to the Jews”, de “Presbyterian Mission to the Jews”, de “Chicago Hebrew Mission” en de “American Association for Jewish Evangelism” (een afscheiding van de ABMJ daterend uit 1940). Het probleem om nieuwe joodse gelovigen in Jezus uit de Oost-Europese gettoculturen te integreren in voornamelijk Angelsaksische christelijke gemeenten, leidde ertoe dat sommigen er de voorkeur aan gaven Hebreeuws-christelijke gemeenten te stichten. De “Presbyterian Mission to the Jews” nam de leiding en stichtte joodse gemeenten in verschillende steden in de Verenigde Staten (Chicago, New York, Los Angeles, Philadelphia, Baltimore). De motivatie hiervoor was echter meer cultureel dan theologisch en het joodse karakter van deze gemeenten was beperkt tot zaken zoals het gebruik van het Jiddisch als voertaal.

4. Factoren die direct hebben bijgedragen aan de opkomst van de beweging

Eén van de meest “doorslaggevende” factoren, met wereldwijde invloed, was de hereniging van Jeruzalem tijdens de zesdaagse oorlog van 1967. Dit werd door de Hebreeuwse christenen gezien als een vervulling van Lucas 21:24, waar Jezus zegt: “Jeruzalem zal door de heidenen vertrapt worden, totdat de tijden van de heidenen zullen vervuld zijn.” Het besef dat met de politieke autonomie van Jeruzalem onder Israëliisch bestuur een nieuwe fase van de “laatste dagen” was begonnen, deed onder de Hebreeuwse christenen het verlangen naar een eigen autonome geloofsbeleving toenemen.

De Jezusbeweging

De feitelijke opkomst van de messiaans-joodse beweging in de Verenigde Staten werd aan het eind van de jaren zestig van de vorige eeuw vooral veroorzaakt door de Jezusbeweging met zijn charismatische karakter. Onder invloed van de Jezusbeweging, met als middelpunt Californië, werd een flink aantal hippies en demonstranten tegen de Vietnamoorlog, en ook minder geradicaliseerde jongeren, discipel van Jezus. Hun jeans en lange haar symboliseerden hun anti-establishment instelling. Veel van hen waren jonge Joden die meer open stonden voor Jezus van Nazaret dan voor het christendom. Het was dan ook niet verrassend dat veel jonge joodse gelovigen in *Jesjoea* weigerden om zich aan te sluiten bij christelijke kerken, omdat zij dit zagen als assimilatie (aanpassing aan niet-Joden).

De beweging in de richting van een messiaans-joodse, in plaats van een Hebreeuws-christelijke identiteit, kwam voort uit een strategische reactie op de Jezusbeweging van de kant van verschillende leiders met een bediening onder Joden. Moishe Rosen van “Jews for Jesus” was voorstander van een vorm van evangelisatie, die paste bij de jongerencultuur en die liet zien dat geloof in Jezus en joodse identiteit niet strijdig waren. Martin Chernoff, een joodse leider (met een Baptistenachtergrond) van een zendingsgenootschap uit Cincinnati, drong binnen de HCAA op grond van een visioen (1970) aan op een keuze voor messiaans Jodendom. Ray Gannon en Phil Goble, twee jonge pastors van de “Assemblies of God”, begonnen in 1972 een gemeente in de buurt van

Los Angeles, waar joodse identiteit en geloof in *Jesjoea* samengingen. Herb Links, leider van de Presbyteriaans-Hebreeuwse gemeente in Philadelphia, kwam tot dezelfde overtuiging over joods leven in Jezus en gaf zijn gemeente een nieuwe richting en een nieuwe naam (*Beth Messiah*). In Chicago leidde Daniel Juster, de pastor van de met de Presbyteriaanse kerk verbonden “First Hebrew Christian Church”, de gemeente naar het aannemen van de messiaans-joodse identiteit. De naam werd veranderd in “Adat HaTikvah”. Hun erediensten richtten zich op de *Sjabbat* en de joodse kalender. In de omgeving van Washington D.C. was de stichting van de “*Beth Messiah Congregation*” (1973) een initiatief van leken, waarvan Manny Brotman, die reeds een voorstander was van messiaans-joodse gemeenten, als leider gekozen werd. In 1976 verhuisde Martin Chernoff naar Philadelphia en stichtte daar zijn tweede gemeente (*Beth Yeshua*). De familie Chernoff werd een bron van grote creativiteit in de verkondiging van het evangelie, aanbidding, muziek en onderwijs, terwijl zij de eerste voltijdse messiaans-joodse school stichtte. In 1978 werd Daniel Juster de leider van de gemeente in Washington D.C. Deze impulsen, die voornamelijk vanuit de Jezusbeweging afkomstig waren, vertoonden de kenmerken van de charismatische beweging met haar nadruk op aanbidding met alles wat in je is, persoonlijke bediening en een groot enthousiasme voor evangelisatie. Enkele eerbiedwaardige leiders van de oude tijd, zoals Rachmiel Frydland, Jerome Fleischer en Eliezer Urbach, steunden de nieuwe ontwikkelingen, evenals Edward Brotsky uit Toronto en Louis Goldberg van het Moody Bible Institute.

De overgang naar messiaans-joodse terminologie

In 1975 had de meerderheid van de oude “Hebrew Christian Alliance of America” (HCAA) een messiaans-joodse gerichtheid. Met steun van de nieuwe en jongere leden werd de naam veranderd in “Messianic Jewish Alliance of America” (MJAA). De nieuwe messiaanse benaming gaf een verandering van koers aan, waarbij joods leven in Jezus en het stichten van gemeenten nu nadrukkelijk aangemerkt werden als belangrijk doel van de Alliance. In 1976 werd geprobeerd een vereniging van gemeenten op te richten, maar deze poging had geen succes. In 1978, echter, begonnen afgevaardigden, tijdens een bijeenkomst in Chicago, te werken aan het oprichten van een dergelijke vereniging. In 1979 richtten negentien van de toen bestaande eenentwintig gemeenten de UMJC op.

De twee gemeenten die zich niet bij de vereniging aansloten waren toonaangevende gemeenten met belangrijke leiders. Verschillen in opvatting en wijze van leidinggeven, zorgden voor een bedroevende scheuring binnen de messiaans-joodse gemeentebeweging, die vijftien jaar zou duren. Toch breidde de beweging zich in de jaren tachtig snel uit in Amerika. In de ene na de andere stad stichtten joodse volgelingen van Jezus gemeenten en gingen daarbij op zoek naar lokale leiders of zorgden ervoor dat iemand uit hun midden zich tot leider ontwikkelde. In 1984 richtte de "Messianic Jewish Alliance of America" zijn eigen vereniging van gemeenten op: de IAMSC. Tegen het midden van de negentiger jaren behoorden bijna 200 gemeenten bij de twee verenigingen UMJC en IAMSC, die beiden ongeveer gelijk van grootte waren. In deze tijd gingen de twee verenigingen een samenwerkingsverband aan. Het succes van de Amerikaanse beweging had internationale invloed gecreëerd en ook wat reacties tot gevolg. In deze beginfase werden ook invloedrijke Canadese gemeenten gesticht en een aantal daarvan sloot zich bij de twee verenigingen aan.

De gewijzigde koers van de zendingsgenootschappen

De wezenlijke overgang van een Hebreeuws-christelijke naar een messiaans-joodse identiteit veroorzaakte controversen binnen sommige kerkelijke instanties, vooral bij de oudere genootschappen voor zending onder de Joden. Sommige kerkgebonden zendingsgenootschappen vonden dat hun bestaansrecht werd ondermijnd door het vervangen van de verkondiging van het evangelie door dialoog. De genootschappen die bleven kiezen voor evangelisatie onder Joden, wezen voor het merendeel de messiaans-joodse gerichtheid af. De toenemende groei van de messiaanse beweging leidde echter tot andere gedachten, zodat de overgebleven genootschappen voor zending onder de Joden zich meestal aan de bestaande situatie aanpasten en de messiaans-joodse gerichtheid gingen ondersteunen. Deze zendingsgenootschappen hadden echter ook hun bezwaren gehad tegen de charismatische dimensie zodat hun latere steun bijdroeg tot de vorming van messiaanse gemeenten, die wel evangelisch maar niet charismatisch waren. Dit was ook het geval met de messiaanse gemeenten die verbonden waren met de "Southern Baptist Convention". Dit kerkgenootschap heeft inmiddels het stichten van messiaans-joodse gemeenten officieel aangemoedigd.

Er was een verscheidenheid aan reacties op de messiaans-joodse gemeentebeweging vanuit de wijdere protestantse wereld. In 1975 koos de kerkenraad van de Presbyteriaanse kerk in Chicago voor de nieuwe messiaans-joodse gerichtheid voor haar joodse gemeente in Chicago. In 1976 stelde de “School of World Mission” van het “Fuller Theological Seminary” een verklaring van ondersteuning op. In 1977 gaf de “National Association of Evangelicals” in haar publicaties ook ruimte voor steunbetuigingen aan de nieuwe beweging.

De messiaans-joodse beweging in Israël

De messiaans-joodse beweging in Israël weerspiegelt de typisch Israëlische combinatie van een sterke drang naar onafhankelijkheid en een duidelijk bewustzijn tot één volk te behoren. Als gevolg daarvan bestaat er een aanzienlijke verscheidenheid en is er sprake van onderlinge spanningen, maar eveneens is er de algemene erkenning dat men bij elkaar hoort. De Israëliisch-messiaanse gemeenschap bestaat op het ogenblik uit meer dan 70 Hebreeuwssprekende, 25 Russischsprekende, en 5 Ethiopische, Amhaarssprekende, gemeenten.

Onder de eerste pioniers moeten worden gerekend Moshe Immanuel Ben-Meir (1904-1978) en Hayim Haimoff [Bar-David] (1904-1991). Ben-Meir heeft al in 1925 geprobeerd een messiaanse gemeente te stichten en behoorde tot één van de half dozijn messiasbelijdende-joodse families, die in het land zijn gebleven toen in 1948 de staat Israël werd gesticht. Hij werkte tot laat in de jaren vijftig voor christelijke genootschappen voor zending onder de Joden en kreeg steeds meer kritiek op hun werkwijze. Hij heeft een zeer belangrijke bijdrage geleverd aan *Shir Chadash*, het liedboek dat, totdat het in 1976 werd herzien, door de meeste messiaanse gemeenten werd gebruikt. De familie van Haimoff, die in 1928 uit Bulgarije was geëmigreerd, bleef ook in 1948 in Israël en vormde de kern van de gemeente van Ramat Gan, die in 1957 gesticht werd en voor het merendeel bestond uit Bulgaren. De zes zonen van Haimoff zijn allen actief in de messiaans-joodse beweging. Hetzelfde geldt voor zijn dochter, die getrouwd is met Gershon Nerel. Nerel is leider van de messiaanse *Mosjav* in Yad Hashmona en heeft de geschiedenis van de messiaans-joodse beweging beschreven.

Binnen de tweede generatie pioniers hebben Victor Smadja, Joseph Shulam en Menahem Benhayim een belangrijke rol gespeeld. Smadja, geboren in Tunis, en zijn vrouw emigreerden in 1955 als jonge gelovigen naar Israël. Smadja heeft de beweging gediend met onderwijs, als uitgever en als pastor, waarbij hij meer dan twintig jaar senior-oudste is geweest van de Hebreeuwssprekende “Messianic Assembly” in Jeruzalem. Shulam, die in 1946 is geboren en in 1962 gedoopt, is nog steeds de leider van de “Netivya Bible Instruction Ministry” en de “*Ro’eh Yisrael*” gemeente. Hij is een leraar en wetenschapper die een messiaanse opleiding heeft gesticht en een commentaar op de Romeinenbrief heeft geschreven. Benhayim en zijn vrouw Haya behoorden in 1963 tot de eerste Amerikaanse messiasbelijdende Joden die op *Alija* gingen naar Israël. Benhayim was een oudste, geen pastor, en heeft een belangrijke rol gespeeld als leraar en schrijver. Van 1976 tot 1993 was hij de Israëlische secretaris van de “International Messianic Jewish Alliance”.

Door de jaren heen zijn er een aantal vertegenwoordigende organisaties en initiatieven tot samenwerking ontstaan in Israël. Er is de “Messianic Jewish Alliance of Israel”, die verder geen banden heeft met de “International Alliance”. Tegen het midden van de jaren tachtig begon zich een Hebreeuwssprekende nationale broederschap van oudsten te ontwikkelen die forums voor discussie en gebed organiseerde. Een nationaal evangelisatiecomité werd opgericht, waarin jonge leiders zaten. In 1997 werd een messiaans actiecomité opgericht om te verijdelen dat in de Knesset wetgeving aangenomen zou worden die vijandig stond tegenover de messiaanse gemeenschap.

Het “Israel College of the Bible” in Jeruzalem is een inheems instituut voor theologisch onderwijs aan zowel Israëlische als buitenlandse studenten. In 1982 werd onder Scandinavische invloed het Caspari Centrum opgericht, dat een centrum is voor Bijbelse en joodse studies, met als hoofddoel de messiaanse beweging te voorzien van theologisch onderwijs. In lijn met deze doelen wordt het Engelstalige tijdschrift *Mishkan* gezamenlijk gepubliceerd door de “United Christian Council” en het Caspari Centrum.

In de jaren negentig droeg de enorme instroom van Joden uit de voormalige Sovjet-Unie eraan bij, dat de messiaans-joodse beweging een snelle groei doormaakte, zowel doordat messiaanse gelovigen op *alija* gingen, als door de grotere openheid voor het Evangelie onder de nieuwe immigranten.

Vanaf het einde van de jaren negentig heeft de tweede intifada een groter gevoel van onveiligheid opgeroepen en economische tegenspoed veroorzaakt. Hierdoor is er bij veel Israëli's meer openheid tot het stellen van essentiële vragen.

De groei in de jaren negentig blijkt uit een gedetailleerd rapport over de messiaanse beweging in Israël, dat is opgesteld door Kai Kjær-Hansen en Bodil F. Skjøtt en dat in 1999 is uitgegeven als een speciale editie van *Mishkan* onder de titel *Facts and Myths About the Messianic Congregations in Israel*. Sindsdien is de beweging opmerkelijk blijven groeien, zoals blijkt uit de onderstaande cijfers van de grootste messiaanse gemeenten in Israël, te vinden in het *Mishkan*-rapport en aangevuld met de actuele statistische gegevens (juni 2004) van Evan Thomas (stichtingsjaar tussen haakjes):

Carmel Assembly, Op de berg Karmel bij Haifa (1991):
David Davis (160 leden, 60 joods; nu 300 en 120).

Peniel Fellowship, Tiberias (1982):
Daniel Yahav (180 leden, 80 joods; nu 320 en 150).

Grace and Truth Christian Assembly, Rishon Letzion (1976):
Baruch Moaz (200 leden, 165 joods; nu 450 en 350).

HaMa'ayan, Kfar Saba (1989):
Tony Sperandeo (90 leden, 60 joods; nu 150 en 100).

Ohalei Rachamim, Kiryat Yam (1995):
Eitan Shishkoff (85 leden, 70 joods; nu 280 en 170).

New Life Messianic Fellowship (1990), Centraal Haifa:
Victor Redko (95 leden, 85 joods). Bestaat niet meer.

Beit Asaf, Netanya (1978/83):
Evan Thomas (80 leden, 60 joods; nu 190 en 120).

Sommige gemeenten in Israël, die klein waren tijdens het onderzoek door Kjær-Hansen en Skjøtt, zijn sindsdien flink gegroeid; bijvoorbeeld Tiferet

Jesjoea in Ramat Hasharon, geleid door Ari Sorko-Ram, die volgens de laatste telling (begin 2005) 256 volwassen leden heeft.

Het Kjær-Hansen – Skjøtt rapport laat zien:

1. dat bijna alle gemeenten de joodse feesten op één of andere wijze vieren en geloven dat de feesten hun vervulling hebben in *Jesjoea*. De gemeenten van voor 1990 hebben over het algemeen een duidelijke theologie over de betekenis hiervan. Dit geldt ook voor een aantal gemeenten van na 1990, maar niet voor allemaal. Sommige Russische groepen zien hun bijeenkomsten eenvoudig als een gelegenheid voor gelovige immigranten om samen te komen.
2. dat de meeste gemeenten de christelijke feestdagen niet vieren, hoewel individuele gemeenteleden dat soms wel doen. Uitzondering vormen Russische gemeenten, waarvan de leden de christelijke feestdagen in de voormalige Sovjet-Unie reeds vierden.
3. dat de oudere gemeenten door de jaren heen meer joods zijn geworden, met een neiging naar het overnemen van elementen uit de liturgie van de synagoge. Zes ervan zouden als liturgisch omschreven kunnen worden. Andere gemeenten die zich niet beschouwen als liturgisch, maken niettemin ook gebruik van bepaalde joodse elementen, hoewel hier een grote variatie bestaat. Het rooster van lezingen uit de *Tora* komt ook voor in sommige gemeenten die minder liturgisch zijn.
4. dat het merendeel eens per maand de Maaltijd van de Heer viert. Het merendeel volgt hierbij geen duidelijke liturgie.
5. dat slechts 20 van de 69 gemeenten, die reageerden op de onderzoeksvragen, een geloofsbelijdenis hebben. De andere zijn van mening dat de Bijbel volstaat als de enige bron van gezag. Sommigen meldden dat zij nog geen geloofsbelijdenis hadden, maar gaven aan dat ze er ooit wel een zullen hebben. De leer in deze groepen is echter over het algemeen in overeenstemming met de klassieke geloofsbelijdenissen. Bij degenen die wel een geloofsbelijdenis hebben, zijn er grote verschillen ten aanzien van de daarin opgenomen punten.

6. dat naarmate de gemeenten meer gevestigd zijn, de meeste een bestuursvorm hebben van oudsten met een seniorleider en diakenen, die de oudsten helpen. Slechts ongeveer 25% kende een formeel lidmaatschap.

De broers Benjamin en Reuven Berger, die de pastors zijn van de gemeente die samenkomt in Christ Church in de oude stad van Jeruzalem, hebben veel gedaan om de messiaans-joodse beweging in Europa en Afrika bekendheid te geven, evenals de uitdaging die hiervan uitgaat aan het adres van de christelijke kerken. De gebroeders Berger zijn ook actief geweest in de beweging van verzoening met Arabische christenen, net als het Musalaha-initiatief (Musalaha = Arabisch voor vergeving en verzoening), dat wordt geleid door Salim Munayer en Evan Thomas. Musalaha maakt gebruik van ontmoetingen in de woestijn, studiegroepen, gebedsconferenties en literatuur, om de spiraal van wantrouwen in de twee gemeenschappen te doorbreken.

De messiaans-joodse beweging in de voormalige Sovjet-Unie

Eén van de belangrijkste getuigen van de behoefte van de joodse gelovigen in *Jesjoea* om op een eigen joodse manier vorm te geven aan hun geloof, is afkomstig uit Kishinev in Moldavië. In 1882 kwam een vrome Jood, genaamd Joseph Rabinowitz uit Kishinev (dat toen deel uitmaakte van het Russische keizerrijk), tijdens een bezoek aan Jeruzalem tot geloof in *Jesjoea*. Bij zijn terugkeer stichtte hij in Kishinev een gemeenschap die "De Israëlieten van het Nieuwe Verbond" heette en die, wanneer we nu terugkijken, beschouwd kan worden als een voorloper van de messiaans-joodse beweging. De beweging die door Rabinowitz in gang gezet was, overleefde zijn dood in 1899 niet. Vanwege het belang van deze beweging en de ongekende creativiteit van Rabinowitz, bevelen wij het boek van Kai Kjær-Hansen over het experiment in Kishinev bij u aan (zie bijlage).

De snelle groei van de messiaans-joodse beweging in veel van de republieken van de voormalige Sovjet-Unie is één van de verbazingwekkende gebeurtenissen van de laatste vijftien jaar. Omstreeks 1987 startten in de Oekraïne binnen de bestaande protestantse kerken de eerste informele groepen van Joden die geloofden in Jezus. De perestrojka van Gorbatsjov vanaf het midden van de jaren tachtig, die leidde tot de

ineenstorting van het communisme in 1991, leverde een nieuwe vrijheid op en deed een enorm verlangen ontstaan naar zingeving en identiteit. Veel mensen met joodse wortels begonnen hun joodse identiteit te bevestigen of te herontdekken. Sommige van hen waren christen en een flink aantal daarvan was pastor in een Baptisten- of Pinksterkerk. Ook anderen, zonder christelijke contacten en zonder joodse vorming, stonden open om over Jezus te horen. Vanaf die tijd kwam de meerderheid van de nieuwe joodse gelovigen tot geloof door een directe ontmoeting met Jezus of op andere buitengewone manieren. Als gevolg hiervan begonnen in veel steden kleine groepen joodse gelovigen in Jezus samen te komen, met name in de Oekraïne. De eerste officieel geregistreerde messiaanse gemeenten werden gesticht in 1993-1994, nadat de Baptisten en de Pinkstergelovigen weigerden om een uitgesproken joodse tegenwoordigheid binnen hun organisaties toe te laten.

De val van het communisme opende ook de deuren van Oost-Europa en de voormalige Sovjet-Unie voor evangelisten uit het Westen. In het begin van de jaren negentig had Jonathan Bernis, toen verbonden aan “Hear O Israel Ministries”, een visie voor evangelisatie in Rusland door middel van muziekfestivals. In 1993 hield hij zijn eerste festival in St. Petersburg. Zijn “Hear-O-Israel”-festivals vormden de eerste grootscheepse evangelisatieacties door messiasbelijdende Joden en trokken grote menigten naar belangrijke steden zoals St. Petersburg, Moskou, Kiev, Odessa, Minsk, Kishinev en Novosibirsk. Als gevolg van deze festivals werden meer dan twintig messiaanse gemeenten gesticht of namen toe in grootte. De “Hear-O-Israel”-festivals gingen gepaard met een enorme publiciteit. Dit had als gevolg dat de nieuwe beweging breed en zijd bij de joodse bevolking bekend werd, in het bijzonder in de steden, maar gaf ook aanleiding tot waarschuwingen tegen de messiasbelijdende Joden in de synagogen. De nieuwe beweging introduceerde bij de messiaans-joodse beweging van Oost-Europa ook lofprijzings- en aanbiddingselementen vanuit de Verenigde Staten en Israël, zoals bijvoorbeeld messiaans-Davidische dans en allerlei liederen, alhoewel er ook voorbeelden zijn van meer inheemse joodse muziek.

Het is duidelijk dat de messiaans-joodse beweging zich met een opmerkelijke snelheid verspreid heeft in de Oekraïne, Moldavië, Wit-Rusland en het westen van Rusland. De situatie is echter zeer veranderlijk en beweeglijk. Veel messiasbelijdende Joden emigreren naar Israël of

Duitsland. Als gevolg daarvan zijn gemeenten voortdurend in beweging en is het leiderschap niet altijd stabiel. Er is een samengaan maar soms ook een spanning tussen de inheemse gemeenten en de gemeenten die verbonden zijn met netwerken, die gesponsord worden door Noord-Amerikaanse zendingsgenootschappen. De invloed van buitenaf heeft waarschijnlijk zijn meest blijvende gevolgen door de oprichting van messiaans-joodse Bijbelinstituten voor de opleiding van toekomstige leiders. Leiders van de beide Amerikaanse messiaans-joodse verenigingen hebben hieraan samen mee gewerkt. De eerste school is gevestigd in Odessa en men hoopt een tweede school, die in Moskou was begonnen, te hervatten, nadat deze, tenminste voor een korte periode, gedwongen was om te stoppen.

Andere landen

De messiaans-joodse beweging is in andere landen betrekkelijk klein gebleven in vergelijking met de drie grote centra: Israël, Noord-Amerika en het westelijke deel van de voormalige Sovjet-Unie. Er zijn echter signalen die duiden op veelbetekenende nieuwe ontwikkelingen, vooral in Duitsland en Latijns-Amerika.

Duitsland heeft op het ogenblik de snelst groeiende joodse bevolking van de wereld. Dit is voornamelijk te danken aan het regeringsbeleid om joodse immigranten financieel te steunen. Deze komen bijna allemaal uit de voormalige Sovjet-Unie. In 1995 werd door Vladimir Pikman uit Kiev een messiaans-joodse gemeente gesticht in Berlijn, wat heeft geleid tot de vorming van “*Beit Sar Shalom*” en tot het stichten van verschillende andere gemeenten in Duitsland. Er zijn op het ogenblik ongeveer twaalf messiaans-joodse groepen in Duitsland.

De nieuwste ontwikkelingen van messiaans-joodse expansie vinden plaats in Latijns-Amerika. Hier treffen we een unieke historische situatie aan met vele miljoenen mensen van Marrano-afkomst (De Marrano's waren die Joden in Spanje en later in Portugal, die onder dwang katholiek gedoopt werden, maar in hun innerlijk Jood bleven). Veel Latijns-Amerikanen van Marrano-afkomst keren nu weer terug naar hun joodse wortels en voor sommigen voor wie het geloof in Jezus Christus werkelijk betekenis had, vertegenwoordigen de nieuwe messiaans-joodse groepen een manier om

zowel Jood, als gelovige in Jezus te zijn. Zij worden door het Rabbinaat niet erkend als authentieke Joden, omdat zij de noodzakelijke documenten over hun afkomst niet kunnen overleggen.

De grootste messiaans-joodse gemeente in Latijns-Amerika, met enkele honderden leden, bevindt zich in Belo Horizonte in Brazilië, waar een messiaans-joods Bijbelinstituut is opgericht om leiders toe te rusten om nieuwe gemeenten te stichten. Hetzelfde model van een krachtig groeiende gemeente, tezamen met een Bijbelinstituut, is ook te vinden in Buenos Aires in Argentinië. Er zijn ook messiaans-joodse groepen in Centraal-Amerika, met name in Mexico.

In verschillende Europese landen zijn nationale messiaans-joodse Allianties die bij de "International Alliance" zijn aangesloten. Maar bijvoorbeeld in Nederland en Zwitserland bestaat de nationale alliantie voornamelijk uit Hebreeuwse christenen. De messiaanse beweging heeft zich in Groot-Brittannië wat meer ontwikkeld, georganiseerd rond de "London Messianic Congregation", die geleid wordt door dr. Ruth Fleischer. De eerste Europese gemeente werd in 1963 gesticht in Parijs in Frankrijk door Paul Ghenassia, die samen met Marcel Beckrich, de belangrijkste pioniers waren in West-Europa. Ghenassia leidt nu de gemeente in Brussel in België, die in de jaren tachtig is gesticht door de vrouw, die later zijn echtgenote werd. Zowel in Engeland als in Frankrijk was de geschiedenis van de messiaans-joodse beweging er een van tegenslagen met schandalen en onenigheden. Sommige daarvan hadden te maken met moreel wangedrag en andere met extreme theologische standpunten. De "International Alliance" heeft getracht de nationale allianties te ondersteunen en te versterken, vooral op plaatselijk niveau, waarbij men zich in het bijzonder heeft geconcentreerd op de vorming en de instelling van *Jesjiva*-programma's.

In Groot-Brittannië zijn er talrijke gemeenschappen van joodse en niet-joodse gelovigen geweest met belangstelling voor de joodse wortels en het messiaans Jodendom, maar tot nu toe is er geen sprake van een regelmatige gezamenlijke eredienst en een toegewijde messiaans-joodse levensstijl. In de jaren negentig is een aantal plaatselijke gemeenten gesticht met een duidelijke visie op de kenmerken van een messiaans-joodse gemeente/synagoge.

In Frankrijk heeft een messiaans-joods centrum in Nice het niet overleefd, maar er zijn gemeenten in Straatsburg, Marseille en enkele andere steden met een grote joodse populatie. Een messiaanse gemeente in Amsterdam die in de jaren negentig is gesticht onder leiding van een leider, die in Amerika geschoold is, organiseert jaarlijks een conferentie. In Oost-Europa heeft men in Hongarije geprobeerd de messiasbelijdende Joden te organiseren, maar tot nu toe met slechts beperkt succes. En in Roemenië zijn vier messiaans-joodse gemeenten.

Er zijn ook messiaans-joodse groepen in Australië, Nieuw-Zeeland en Zuid-Afrika.

5. De eenheid binnen de beweging

De messiaans-joodse beweging kent geen overkoepelende gezagsstructuur of bestuursorgaan. De “International Messianic Jewish Alliance” is een gemeenschap die leiders van de messiaans-joodse allianties bijeenbrengt in die landen, waar de beweging is vertegenwoordigd.

De structuren van de messiaans-joodse gemeenschap zijn het meest verwant aan die van de vrije kerken. Het zijn structuren van vrijwillige vereniging (en soms van vrijwillige afscheiding). Dit lijkt gedeeltelijk het gevolg te zijn van een evangelisch-protestantse invloed, vooral vanuit de Verenigde Staten. Maar deze vrije kerkstructuur vormt ook een weerspiegeling van de intuïtieve weerstand van de meeste messiasbelijdende Joden tegen “kerkelijk toezicht”, dat zij identificeren met het staan onder de heerschappij van niet-Joden (het onderwijs van Jezus over gezagsstructuren in Lucas 22: 24-27 heeft in joodse oren een heel andere klank).

Het allerbelangrijkste verschil is echter, dat alle messiasbelijdende Joden zich er hoe dan ook van bewust zijn, dat ze tot het éne uitverkoren volk behoren. Zelfs wanneer er dan ook grote en ogenschijnlijk onoverkomelijke theologische verschillen zijn, is er vaak de spanning, die gewoonlijk niet in de evangelische kringen voorkomt, tussen de neiging de dwalende broeder te verstoten en de instinctieve drang om het eigen volk vast te houden.

De belangrijkste punten die spanning veroorzaken

Een aantal onderwerpen zorgt voor forse meningsverschillen binnen de messiaans-joodse beweging. Waarschijnlijk zijn er in deze situatie geen gemakkelijke oplossingen. Ze zijn hier genoemd in volgorde van belangrijkheid en intensiteit:

- 1 De plaats en de rol van de *Tora* in het tijdperk van het Nieuwe Verbond.
- 2 De spanning tussen de beweging in het land Israël (*Èrets Jisrael*) en de beweging in de diaspora.
- 3 De spanning tussen charismatisch en evangelisch

1. De plaats en de rol van de *Tora* in het tijdperk van het Nieuwe Verbond

De *Tora* of de Wet van God is een centraal theologisch thema voor alle messiasbelijdende Joden, vanwege de plaats van de *Tora* in het joodse leven en de joodse identiteit. Het is moeilijk een messiasbelijdende Jood te zijn en geen standpunt ten aanzien van de *Tora* te hebben. Binnen de messiaanse beweging bestaan veel manieren van omgaan met de *Tora*, die hieronder worden samengevat.

De verscheidenheid aan standpunten onder messiasbelijdende Joden ten aanzien van de *Tora* kan het eenvoudigst begrepen worden aan de hand van de teksten uit het Nieuwe Testament, die voor hen het belangrijkste zijn en die zij gebruiken als basis voor hun gehele theologie. Voor de meeste messiasbelijdende Joden buiten Israël komt de sleuteltekst uit Matteüs 5. “Meent niet, dat Ik gekomen ben om de wet of de profeten te ontbinden; Ik ben niet gekomen om te ontbinden, maar om te vervullen.” (5:17). Hier staat dat de *Tora* blijvend is, terwijl de kernvraag vervolgens luidt: “Wat betekent nu ‘vervulling van de *Tora*’?” Feitelijk gaat het hierom: “Hoe leeft men volgens de *Tora* onder de orde van het Nieuwe Verbond, die door Jezus tot stand gebracht is en gekenmerkt wordt door de gave van de Heilige Geest?”

Een heel scala aan antwoorden is mogelijk en valt dan ook onder messiasbelijdende Joden te beluisteren. Maar voor allen die als eerste een beroep doen op Matteüs 5:17, speelt de bevestiging van het belang van de *Tora* een wezenlijke rol in hun identiteit. Hun identiteit is gebaseerd op het feit dat zij behoren tot het volk van het verbond en dit wordt vervolgens begrepen als vervuld of vervolmaakt door *Jesjoea*. In deze opvatting neemt men de *Tora* zeer serieus vanuit de woorden van Jezus dat: “zij die groot zijn in het Koninkrijk des Hemels” degenen zijn, die anderen leren (ook) de kleinste van de geboden te gehoorzamen. *Jesjoea* wordt gezien als degene, die in zijn onderwijs, beginnend bij de bergrede (Matteüs 5-7), zijn discipelen de allerbeste uitleg gaf van de universele *Tora*. Het Evangelie van Matteüs is heel belangrijk voor messiasbelijdende Joden, hetgeen niet verrassend is, als we bedenken dat Matteüs is geschreven voor joodse gelovigen in *Jesjoea* van de eerste eeuw.

De verschillen onder messiasbelijdende Joden, ten aanzien van de hedendaagse toepassing van de *Tora*, lopen ongeveer parallel aan de verschillen binnen de joodse gemeenschap als geheel. Allen leven in dezelfde omstandigheid waarin er geen tempel, geen offerdienst en geen actief priesterschap meer is. De meeste Joden leven in een omgeving waarin de volledige toepassing van de spijs- en andere wetten bijzonder lastig is. Het verschil is dat de messiasbelijdende Joden het B'riet haChadasja, het Nieuwe Testament, gebruiken als de gezaghebbende gids voor de toepassing van de *Tora* vandaag de dag. Waar het Nieuwe Testament niets zegt over specifieke joodse gebruiken, interpreteren messiasbelijdende Joden deze gebruiken vanzelfsprekend in het licht van Jezus als de vervuller van de *Tora*. In de context van het Nieuwe Verbond besnijden messiasbelijdende Joden dus nog steeds hun pasgeboren zonen, houden nog steeds de Bijbelse feesten en onderhouden nog steeds de *Sjabbat*, maar dit alles gericht op *Jesjoea*. Zij houden gewoonlijk ook de voorschriften van de *Tora* ten aanzien van onrein voedsel (Lev. 11) en ten aanzien van de verboden graden van verwantschap met betrekking tot het huwelijk (Lev. 18). Er is onder het Nieuwe Verbond de wijsheid van een flexibele toepassing, vanuit een reflectie die geleid is door de Heilige Geest. Het Tijdperk van het Koninkrijk of het Nieuwe Verbond brengt ook veranderingen voort in de *Tora*. De meeste messiasbelijdende Joden zouden bijvoorbeeld onbesneden niet-joodse gelovigen bij *Pèsach* niet uitsluiten als gast bij hun Seder-maaltijd. De eenheid die de gezamenlijke besnijdenis van het hart teweeg brengt, wordt geacht hier een verandering in aangebracht te hebben, waardoor deze uitsluiting, vanwege de diepte van onze gemeenschap in het Nieuwe Verbond, niet langer passend meer is. Deze dimensie van een nieuwe toepassing onder het Nieuwe Verbond is verwant aan wat in het Jodendom Halacha wordt genoemd, een begrip dat ook het toepassen van de *Tora* onder nieuwe omstandigheden omvat.

Aan het meest behoudende einde van het spectrum van opvattingen ten aanzien van de *Tora* staan die messiasbelijdende Joden, - zij maken niet meer dan tien procent van de wereldwijde beweging uit - die zich in alle zaken, die niet duidelijk strijdig zijn met de Schrift, aan de rabbijnse Halacha onderwerpen. Deze minderheid neemt aan dat Matteüs 23:3 de voortdurende autoriteit van de rabbijnse Halacha insluit voor het gehele religieuze en ethische leven. messiasbelijdende

Joden met deze overtuiging leiden feitelijk een orthodox-joods leven, volgen de rabbijnse regels met betrekking tot *kasjroet*, handwassing en het gebed, inclusief het verbod om auto te rijden op de *Sjabbat*. Hier tegenover staat dat de overgrote meerderheid van de messiasbelijdende Joden, die de nadruk leggen op de vervulling van de *Tora* in het Nieuwe Verbond, aandacht schenkt aan de rabbijnse Halacha, maar niet vindt dat zij onder rabbijns gezag staan. De messiasbelijdende Joden die zich in alles aan de *Tora* houden, worden echter binnen de messiaans-joodse gemeenschap geaccepteerd, zolang zij zich aan de algemene bijbelse geloofsopvattingen houden, die in de messiaans-joodse gemeenschap gangbaar zijn.

Aan het andere einde van het spectrum staan degenen voor wie de sleutelteksten voor de interpretatie komen uit de brieven van Paulus, vooral bijvoorbeeld “[Christus] die de twee één heeft gemaakt en de tussenmuur, die scheiding maakte, de vijandschap weggebroken heeft, doordat Hij in zijn vlees de wet der geboden, in inzettingen bestaande, buiten werking gesteld heeft” (Ef. 2:14-15, NBG) en “voordat dit geloof kwam, werden wij onder de wet in verzekerde bewaring gehouden” (Gal. 3:23, NBG). Er is een aantal messiasbelijdende Joden, vooral in Israël, dat leert dat gelovigen, die in de Messias gedoopt zijn, voor de wet gestorven zijn. Niet-joodse lezers dienen daarbij wel te bedenken dat zelfs voor die messiasbelijdende Joden, die volhouden dat de Wet van Mozes door de dood van Jezus aan het kruis buiten werking is gesteld, de *Tora* nog steeds een gewicht heeft, dat hij niet heeft voor niet-joodse gelovigen met een soortgelijke theologie. Ten eerste zijn de beloften van het verbond en het land in de eerste plaats aan Abraham gegeven. Verder is het zo dat de eis van de besnijdenis voor de Israëlische/joodse identiteit voortkomt uit het verbond met Abraham en niet uit dat van de Sinäi. Het houden van de *Sjabbat* is voor hen eveneens geen geschilpunt.

2. Spanningen tussen de beweging in het land Israël (*Èrets Jisrael*) en de beweging in de diaspora

Er zijn nogal wat belangrijke verschillen tussen de messiaans-joodse beweging in het land Israël en de beweging in de diaspora. De kwestie van de joodse identiteit wordt onder de messiasbelijdende Joden in

beide situaties heel verschillend ervaren. In de diaspora, waar de Joden een minderheid vormen en de doorsnee joodse gemeenschap de joodse identiteit van de messiasbelijdende gelovigen ontkent, bestaat binnen de messiaans-joodse gemeenschap een sterke behoefte om de joodse identiteit te bevestigen en te tonen. Deze situatie maakt dat de messiasbelijdende Joden in de diaspora er eerder de voorkeur aan geven om hun identiteit vorm te geven door middel van joodse gebruiken en kleding. In het land Israël voelen de messiasbelijdende gelovigen echter niet dezelfde behoefte om hun joodse identiteit te onderstrepen. Ondanks de beslissing van het Hoge Gerechtshof dat joodse gelovigen in Jezus voor de Wet op de Terugkeer niet als Jood gelden en ondanks de soms hevige oppositie van anti-zendingsgerichte orthodoxe Joden, beschouwt de meerderheid van de inwoners van Israël de messiaanse gemeenschap als mede-Joden. Messiasbelijdende Joden in Israël zijn dus veel minder demonstratief ten aanzien van kleding en gebruiken dan de messiasbelijdende gelovigen in de diaspora.

Verschillen in zichtbare uitdrukkingsvormen zijn misschien niet de belangrijkste oorzaak van spanningen. Spanningen komen eerder voort uit de verschillende vooronderstellingen ten aanzien van het "hart" van de beweging. Voor de messiaanse beweging in Israël vormen het land Israël en de stad Jeruzalem in het bijzonder, het profetische middelpunt waar de geschiedenis zich naar toe beweegt. De messiaanse beweging wereldwijd is natuurlijk, net zo goed als de joodse wereld in het algemeen, op Israël gericht. Maar het eigenlijke zwaartepunt van de beweging ligt toch in de Verenigde Staten. Hier is de beweging het meest ontwikkeld en bezit zij de meeste institutionele middelen. Daarom oefent de Noord-Amerikaanse beweging de grootste invloed uit op onderricht en beleid van de wereldwijde beweging, in het bijzonder op de groeiende expansie in Oost-Europa. Dit verschil veroorzaakt enkele van de grootste spanningen binnen de messiaans-joodse beweging.

Een ander belangrijk verschil betreft de houding tegenover het verleden. Het land Israël is beslissend getekend door de *Sjooa* en de ervaring van de staat Israël als een nieuw begin. De messiaanse beweging in Israël ervaart zichzelf veel sterker als een opstanding uit de dood dan de beweging in Amerika, waar deze vreselijke uitroeiing

van het volk niet op dezelfde manier werd ervaren. Dit scherpe contrast maakt dat zaken heel verschillende beleefd kunnen worden.

Een belangrijke kwestie is hier de messiaans-joodse houding ten aanzien van het rabbijnse Jodendom in het algemeen. De messiaans-joodse reacties variëren van degenen die het rabbijnse Jodendom als een prachtig en waar, maar toch onvolledig religieus systeem beschouwen, tot degenen die het eenvoudigweg mijden als een dwaling. De meeste messiasbelijdende Joden bevinden zich ergens tussen deze twee standpunten in en zien enerzijds een zekere waarde in het rabbijnse Jodendom, maar laten ook waarschuwend geluiden horen. De messiaans-joodse reactie omvat allerlei gradaties, van eerbewijs tot en met minachting van het rabbijnse Jodendom. De Amerikaanse beweging is geneigd positiever te staan ten opzichte van het rabbijnse Jodendom, maar raakte verdeeld over de kwestie. De meerderheid van de Israëli's neigt ertoe negatiever te zijn. De grootste concentraties van de beweging buiten Israël en Noord-Amerika bevinden zich ergens in het midden.

3. Spanningen tussen charismatisch en evangelisch

Net zoals in de volle breedte van de protestantse wereld, heeft de messiaans-joodse beweging de spanning meegemaakt tussen charismatisch en evangelisch. Deze spanningen zijn misschien meer zichtbaar geworden in Israël, waar de eerste aanzetten tot het stichten van gemeenten van joodse gelovigen in *Jesjoea* afkomstig waren van protestantse zendingsgenootschappen met een evangelische theologie. In de Verenigde Staten was de eerste aanzet van de Jezusbeweging sterk charismatisch, zodat de evangelisch-charismatische spanning voor het eerst tot uiting kwam in het debat over de verandering van Hebreeuws-christelijk naar messiaans-joods. Toen in 1975 eenmaal hiertoe besloten was, was het voor de messiaans-joodse beweging moeilijk om het charismatische als een afwijking van het zuivere evangelisch gedachtegoed te behandelen.

Deze spanning komt speciaal naar voren op het gebied van de aanbidding tijdens de eredienst en op het gebied van profetie. Het charismatische element in het merendeel van de messiaans-joodse

beweging heeft lichamelijke beweging en expressie aangemoedigd, iets dat op zichzelf overeenkomsten heeft met vormen van joodse opwekking. Een aspect is de wijdverspreide gewoonte om te dansen tijdens de eredienst, wat over het algemeen in de messiaans-joodse gemeentes gebruikelijker is dan in de charismatische beweging in het algemeen. In contrast daarmee zijn de niet-charismatische messiaanse gemeenten meestal niet expressief-uitbundig in de eredienst. Soms lijkt de eredienst vormgegeven als een dienst in een Baptisten- of een evangelische gemeente. Soms is de eredienst zelfs gebaseerd op de structuur van de *Siddoer*, het joodse gebedenboek, met een aantal messiaanse aanpassingen.

De spanningen zijn misschien het sterkst op het gebied van de profetie. Het merendeel van de messiasbelijdende Joden beschouwt de opkomst van hun beweging als een profetische realiteit van de laatste dagen. Zij zien de stichting van de staat Israël en de terugkeer van het joodse volk als de vervulling van bijbelse profetie. Charismatische gemeenten en organisaties kennen daarnaast ook nog hedendaagse profetische uitingen. Het is niet verbazingwekkend dat deze profetische uitingen, afkomstig uit charismatische kringen, zowel binnen als buiten Israël, vaak gericht zijn op de hedendaagse politieke situatie binnen een eschatologisch eindtijdkader.

6. Messiaans-joodse leer

Hoe verstaan messiasbelijdende Joden de leerstellingen, die gelden als een algemene bevestiging van de klassieke christelijke leer? Voor vrijwel alle messiasbelijdende Joden heeft de Bijbel - zowel de Hebreeuwse geschriften, als de geschriften van het Nieuwe Testament - een uniek canoniek gezag. Vrijwel allen zullen bevestigen dat wat de Bijbel aan onderricht geeft, binnen de juiste context begrepen, gezaghebbend is voor de messiasbelijdende Joden. Daar komt nog bij dat, terwijl de meeste messiaans-joodse groepen in Noord-Amerika, vele in Oost-Europa en een kwart van die in Israël, vastgelegde leerstellingen of een geloofsbelijdenis hebben, de meeste messiasbelijdende Joden die geen schriftelijke vastlegging van hun leer kennen, kunnen instemmen met deze leerstellingen en geloofsbelijdenissen. Enkele uitspraken uit deze geloofsbelijdenissen zijn de moeite waard vermeld te worden, omdat zij van speciaal belang zijn in een joodse context.

De leer van de Drieëenheid is het meest vermeldenswaardig. Het klassieke orthodoxe Jodendom van de Middeleeuwen kwalificeerde het standpunt van *Sjitoef* - namelijk dat God een meervoud van personen is, maar volkomen uniek in eenheid, of dat God een samengesteld wezen is - als afgoderij voor Joden, maar als acceptabel voor christenen. Over het algemeen houden messiasbelijdende Joden er niet van om te spreken over de "Drieëenheid", maar spreken ze over de drieëne natuur van God. Dit mag misschien een subtiel onderscheid lijken voor christenen, maar dit is de manier waarop messiasbelijdende Joden de nadruk leggen op de eenheid van God en naar de joodse gemeenschap niet de indruk wekken dat zij het tri-theïsme omhelzen (het geloof in drie aparte goden). Wanneer zij zonder gebruikmaking van de Griekse terminologie van Nicea over de drieëne natuur van God spreken, bestaat er in alle landen onder hen een brede consensus ten aanzien van de belijdenis dat er drie onderscheiden personen zijn in één godheid. messiasbelijdende Joden geven er echter de voorkeur aan eenvoudigweg de Bijbel te citeren en die zelf te laten spreken over deze aangelegenheid.

Weinig messiasbelijdende-joodse leiders zijn bekend met de theologische debatten over de christologie uit de eerste eeuwen van de kerkgeschiedenis. Er zijn uitzonderingen. Rond dit onderwerp echter is er voldoende onderwijs en opleiding geweest, zodat vrijwel allen bevestigen dat *Jesjoea*

volledig God en volledig mens is. Ook dit wordt gezien als horend bij het lezen van de teksten uit de geschriften van het Nieuwe Verbond. De leiders met een seminarie - of bijbelschoolachtergrond, die in het grootste deel van de beweging geroepen worden om onderricht te geven, zijn er duidelijk over dat *Jesjoea* twee naturen heeft in één persoon.

Onlangs werd door de gemeenschap van leiders in Israël (waarover eerder werd gesproken) een heel belangrijke verklaring uitgegeven betreffende de drievoudige natuur van God en de godheid van *Jesjoea*. Tot verrassing van velen verwierpen een paar leiders de verklaring en lieten sommigen zien dat zij in werkelijkheid Ebionieten waren, door zowel de drievoudige natuur van God, als de volledige godheid en mensheid van *Jesjoea*, af te wijzen. Degenen echter die de verklaring verwierpen, vormen een kleine minderheid waarvan de opvattingen beschouwd worden als kettters. Vrijwel alle messiasbelijdende Joden vallen daarom, bewust of onbewust, ruim binnen de leerstellige grenzen, die door de klassieke geloofsbelijdenissen worden verwoord.

De kwestie van de sacramenten is ook belangrijk. De meeste messiasbelijdende Joden dopen gelovigen door onderdompeling en praktiseren geen kinderdoop. Dit wordt beschouwd als meer in lijn met joods gebruik. Jongetjes gaan door de besnijdenis het verbond met Abraham binnen, terwijl meisjes worden opgedragen. De doop (door onderdompeling) is dus voorbehouden aan degenen, die tot een bewust geloof zijn gekomen. In de kringen van messiasbelijdende Joden is het gebruikelijk om aan de doop door onderdompeling een sacramentele waarde toe te kennen op een manier die vreemd is voor velen in de vrije kerken. De overtuiging is dat bij de doop door onderdompeling een echt werk van genade plaatsvindt, waarbij het werk van het kruis en de opstanding zich voltrekken in het leven van die persoon. Er is de verwachting van een realiteit die ervaren wordt en die een blijvend effect zal hebben gedurende de rest van iemands leven. Daarbij komt dat de viering van de Maaltijd van de Heer - het deelnemen aan het brood en de wijn van de *Seder* van de Messias - zo wordt verstaan dat hiermee echt uitdrukking wordt gegeven aan de betekenis van Zijn dood voor ons, waardoor in feite Zijn leven in ons vernieuwd wordt. De meeste messiasbelijdende-joodse leiders geloven in een reële werkzame kracht in de Maaltijd van de Heer, ofschoon de uitleg varieert over het hoe en wat. Het merendeel van de messiaans-joodse gemeenten wereldwijd viert de

Maaltijd van de Heer maandelijks, maar een belangrijke minderheid doet dat wekelijks. Sommigen vieren het op de *Sjabbat* na de nieuwe maan. Een heel klein aantal bewaart dit alleen voor de tijd van *Pèsach*. De betekenis van de Maaltijd is duidelijk geworteld in de betekenis van *Pèsach* als zijn oorspronkelijke context.

De vraag naar andere sacramenten wordt gewoonlijk niet gesteld. In veel messiaans-joodse groepen lijkt het er echter op dat met andere gebruiken wordt omgegaan alsof het sacramenten zijn. Vrijwel alle messiasbelijdende Joden trouwen onder een baldakijn of *Charoset* met een gebedsmantel daar overheen. Er worden zegenbeden over de rode wijn uitgesproken en de bruid en bruidegom bezegelen de huwelijksbeloften met de wijn. Zalving met olie heeft in de diensten een heel normale plaats vanwege de charismatische wortels van de beweging. Er wordt geloofd dat door deze handeling de kracht van de Geest om te genezen wordt doorgegeven. Olie wordt regelmatig gebruikt bij het opleggen van de handen tijdens de aanstelling van diakenen en oudsten. Ook hier lijkt er op dat dit op een sacramentale manier wordt gedaan, zonder dat daar theologische aandacht voor is geweest. Dat de zichtbare wereld een instrument kan zijn voor de overdracht van geestelijke realiteit en kracht van God, is onderdeel van joods denken. Daarom is de samenhang tussen het overdragen van geestelijke realiteit door fysieke handelingen en voorwerpen een natuurlijk iets voor messiasbelijdende Joden.

7. Messiaans-joodse eredienst

Er bestaat een grote verscheidenheid aan vormen van eredienst onder messiasbelijdende Joden. Zij variëren van geheel gestructureerde liturgische vormen tot vrije en ongestructureerde patronen, die nauwelijks verschillen van de vorm en stijl van de eredienst van de evangelische gemeenten. Sommige gemeentes combineren op een soepele wijze overgeleverde liturgische elementen met spontane en nieuwe vormen.

Ook hier zijn er duidelijke verschillen tussen Israël en de diaspora. Noord-Amerikaanse messiasbelijdende Joden zijn typisch het meest liturgisch en die in Israël het minst. De meeste messiasbelijdende Joden in andere landen zitten daar ergens tussenin. Er liggen diepgaande punten ten grondslag aan deze verschillen. Sommigen zijn verklaarbaar door verschillen in historische achtergronden en invloeden. In Israël komt de minder sterke liturgische nadruk voort uit de invloed van de zending vanuit de vrije kerken bij het ontstaan van de beweging, uit een meer intense aandacht voor het profetische en voor een deel uit een reactie tegen de starheid van het orthodoxe Jodendom. In Noord-Amerika gebruiken de meeste gemeenten enkele van de belangrijkste gedeelten van de synagogale liturgie, maar vullen deze liturgie aan met moderne messiaans-joodse lofprijz- en aanbiddingsmuziek. In Oost- en West-Europa en Zuid-Amerika is een gematigd gebruik van de liturgie gangbaar.

Het sterk charismatische element in een groot deel van de messiaans-joodse beweging komt het meest naar voren in de aanbedding. De messiaanse beweging is zeer creatief geweest in het produceren van muziek en teksten voor aanbedding, waarbij veel liederen gecomponeerd zijn in het Hebreeuws en over de hele wereld gezongen worden. Deze creativiteit komt ook duidelijk naar voren in de vormen van Israëlische dans, die nu gebruikelijk zijn gedurende tijden van lofprijzing in de messiaans-joodse eredienst.

Het is misschien niet verbazingwekkend dat joodse gelovigen in *Jesjoea* meer dan de meeste gelovigen uit de volken worden geconfronteerd met de spanning tussen waardering voor tradities en waarden uit het verleden en een grote afhankelijkheid van de leiding van de Heilige Geest in het heden. In wat nog een jonge en in ontwikkeling zijnde beweging is, komt deze

spanning in de eredienst het meest duidelijk naar voren. Aan de ene kant kan een vorm van eredienst zonder enige relatie met de overgeleverde liturgie gemakkelijk leiden tot wortelloze oppervlakkigheid, terwijl een nadruk op orthodoxie en traditie op haar beurt afbreuk kan doen aan de creativiteit en het moeilijker maakt ruimte te geven aan het bewegen van de Geest van God.

De Sjabbat

Messiasbelijdende Joden vieren elke week de *Sjabbat* van vrijdag zonsondergang tot zaterdag zonsondergang. De *Sjabbat*-eredienst in de messiaanse gemeenten kan op vrijdagavond, zaterdagochtend of zaterdagmiddag plaatsvinden. Deze *Sjabbat*-diensten variëren onderling enorm. Sommige messiaans-joodse diensten, voornamelijk in Amerika, omvatten de belangrijkste elementen van de liturgie van de traditionele joodse dienst, inclusief de inleidende psalmen, de zegenbeden voor en na het *Sjema* (de centrale geloofsbelijdenis uit Deuteronomium 6:4) en het *Sjema* zelf (inclusief de lezingen uit Deuteronomium 6 en 11 en Numeri 15). De *Tora*-dienst met zijn zegeningen en lezingen is heel gebruikelijk in Amerika en in veel Oost-Europese gemeenten. Dat is in Israël slechts bij een minderheid van de messiaans-joodse gemeenten het geval.

Daarbij is het grote gebed, dat bekend staat als het *Amida*, waarvan de oorspronkelijke inhoud teruggaat tot de tijd van *Jesjoea*, ook heel gebruikelijk. Dit gebed heeft zeven zegeningen voor de *Sjabbat*, maar negentien voor de dagen van de week. Andere klassieke gezangen zoals *Adon Olam* en *Aleenoe* zijn ook gangbaar. Deze gebeden bevatten de meest fundamentele joodse hoop en belijdenissen. Het *Aleenoe* geeft uitdrukking aan de joodse hoop op de volledige verlossing van Israël en de volkeren, die alle verenigd zullen worden in de aanbidding van de God van Abraham, Isaak en Jakob. De Aäronitische zegen (Num 6: 24-26) heeft bijna overal een plaats.

Het messiaans-joodse jaar

Vrijwel alle messiasbelijdende Joden vieren, zowel in gemeente- als in gezinsverband, de jaarlijkse cyclus van de bijbelse feesten. In het messiaans-joodse jaar worden alle feesten geïnterpreteerd vanuit *Jesjoea* als het middelpunt van de vervulling. Voor het tijdstip waarop de feesten

gehouden worden, wordt de joodse bijbelse kalender gevolgd en dit verschilt dus zowel van de kalenders van de christelijke kerken, alsook soms van de rabbijnse kalender.

Allereerst is er *Pèsach*. Zowel de gemeentebijeenkomsten als de Seder-vieringen thuis benadrukken de gebeurtenissen rond de uittocht/Exodus en de dood en opstanding van *Jesjoea* (het Feest van de Eerstelingen). Dit is een periode met heel belangrijke familie- en gemeentebijeenkomsten. Voor messiasbelijdende Joden die de nadruk leggen op de bijbelse gebruiken, is *Pèsach* het begin van het jaar.

De meest gebruikelijke liturgie is de inhoud van de *Pèsach*-liturgie die bij Seder-vieringen in de familie of in de gemeente wordt gebruikt, waar het verhaal van *Pèsach* wordt naverteld. Deze liturgie staat in een boekje dat de *Haggada* genoemd wordt. De hoofdkenmerken van de traditionele Seder-viering zijn ook bij de meeste messiasbelijdende Joden te vinden. Dit betreft de elementen van de *Seder* zoals het eten van *Matsot* (ongezuurde broden), vier bekertjes rode wijn, bittere kruiden (mierikswortel), groene groenten (veldsla of peterselie) en *Charoset* (een mengsel van appel en noten). De traditionele zegeningen, het navertellen van het verhaal, en de vier vragen waarom deze avond anders is dan alle andere avonden, horen hierbij met nog veel meer onderdelen. Er bestaan verschillende messiaans-joodse versies van de Seder, die zowel de traditionele elementen bevatten als een toevoeging van de betekenis van de vervulling in *Jesjoea*.

Sjavoeot (Pinksterdag) is de viering van het ontvangen van de *Tora* op de Sinaï en van de dag waarop de Geest in de bovenzaal in Jeruzalem werd uitgestort op de discipelen. Sommige messiasbelijdende Joden volgen de joodse traditie om de hele nacht de *Tora* te bestuderen.

De najaarsfeesten zijn heel belangrijk in alle messiaans-joodse gemeenten. Deze feesten beginnen met het traditionele, maar niet-bijbelse Nieuwjaar (*Rosj haSjana*). Op dit feest blazen messiasbelijdende Joden niet alleen op de *Sjofar*, maar ze brengen de betekenis daarvan ook in verband met de wederkomst van de Messias en alle bijbelse passages die gaan over Zijn komst. Bij *Jom Kipoer* (Grote Verzoendag) gaat het om *Jesjoea* en Zijn verzoening. Er is een grote verscheidenheid aan vormen van eredienst bij de gemeenten in de viering van Jom Kipoer. Sommige gemeenten gebruiken veel van de traditionele gebeden van deze dag, terwijl andere, die

minder liturgisch georiënteerd zijn, alleen de nadruk leggen op de bijbelse inhoud en gebruik maken van de meest passende messiaans-joodse lofprijzings- en aanbiddingsmuziek.

Het feest van *Soekot* (Loofhuttenfeest) wordt profetisch verstaan als de komst van het Koninkrijk van God in zijn volheid. De gebeurtenissen in het leven van *Jesjoea* tijdens dit feest (Johannes 7-9) maken gewoonlijk deel uit van het onderricht. De meest zichtbare gewoonte is het bouwen van een *Soeka*, het geïmproviseerde tijdelijke onderkomen, dat de periode in de woestijn in Exodus en Numeri weergeeft. Het gezin gebruikt de maaltijden in de *Soeka* en nodigt vrienden uit om te delen in de vreugdevolle viering van Gods voorzienigheid. Het bouwen van de *Soeka* is een familiaangelegenheid en kinderen worden extra aangemoedigd om de *Soeka* te versieren met zelfgemaakte decoraties. Veel messiasbelijdende Joden geloven dat dit de periode was van de geboorte van *Jesjoea* en sommigen leggen hier in hun prediking de nadruk op.

In december wordt het feest van *Chanoeka* algemeen gevierd. Hoewel de herdenking van de herinwijding van de tweede Tempel alleen wordt beschreven in de boeken van de Makkabeeën, die niet erkend worden als onderdeel van de canonieke boeken van de Schrift, wordt het als een bijbels feest behandeld omdat het in Johannes 10 staat vermeld. Omdat dit de periode is van de christelijke viering van de geboorte van Jezus, verbinden sommige messiasbelijdende Joden *Chanoeka* met de menswording en geloven dat dit de tijd was van de aankondiging en de conceptie van *Jesjoea*. In de prediking en het onderricht wordt dan niet alleen aandacht besteed aan de bevrijding van ons volk, maar ook aan de komst van de Messias in de wereld en de gebeurtenissen rond de menswording.

Hoewel het een minder belangrijk feest in de Bijbel is, vieren veel messiaans-joodse gemeenten het *Poeriem*-feest zoals voorgeschreven in het boek Ester. Dit is een tijd waar de nadruk gelegd wordt op het onderricht aan de kinderen. Er zijn geestige toneelstukjes om het verhaal van Ester uitvoerig te vertellen, gekostumeerde feestjes en vreugdevolle samenkomsten. Na de nachtmerrie van de *Sjoa* spreekt het verhaal van Ester en de bevrijding van de bedreiging van Haman alle Joden sterk aan. Voor messiasbelijdende Joden is het de voorafschaduwning van de uiteindelijke verlossing door *Jesjoea* de Messias.

Messiaans-joodse overgangsriten

De joodse overgangsriten zijn, met inachtneming van veel van de traditionele gebruiken, bijna standaard onder de messiasbelijdende Joden. Dit is nogal veelzeggend. We hebben eerder aangegeven dat de besnijdenis met de traditionele zegeningen overal gebruikelijk is. Traditionele *Moheels* uit de joodse gemeenschap worden vaak gevraagd de ceremonie uit te voeren, maar waar dat niet mogelijk is, wordt een beroep gedaan op dokters om de operatieve ingreep uit te voeren, terwijl de vader en de messiasbelijdende-joodse pastor/rabbijn de zegeningen uitspreken. *Bar Mitswa* en *Bat Mitswa*-vieringen, waarbij jonge mensen hun gedeelten van de *Tora* en de *Haftara* in het Hebreeuws lezen of zingen, zijn een heel belangrijk middel om het messiaans-joodse erfgoed aan de volgende generatie door te geven.

De huwelijksdienst omvat de meeste basiselementen van de klassieke liturgie van de joodse huwelijksceremonie, inclusief de zegening over de verloving (*eroesién*), die bekrachtigt dat dit een door de Bijbel toegestaan huwelijk is, de geloften bij de ringen en de zeven zegeningen over de bruid en bruidegom.

Ook de gebruiken rondom het sterven zijn in het Jodendom heel anders dan in het christendom. Het lichaam wordt niet gebalsemd. Er is een eenvoudige doodskist. Het lichaam wordt in een wit doodskleed gewikkeld. Dit weerspiegelt het joodse standpunt dat allen gelijk zijn in de dood. Er wordt niet geprobeerd om het huidige fysieke lichaam te conserveren. Verloste mensen zijn bestemd voor de opstanding, die het huidige fysieke lichaam overstijgt. Gebeden die bij de rouwdienst worden uitgesproken, bevestigen de goedheid van God en het zeggen van het *Kadiesj*-gebed, als onderdeel van de begrafenis, wordt onontbeerlijk geacht. Dit gebed bevestigt ook Gods goedheid en verwoordt de hoop dat Zijn Koninkrijk op aarde gevestigd zal worden. De inhoud van het gebed komt in feite sterk overeen met het Onze Vader, dat door *Jesjoea* onderwezen is. Naar joods gebruik zorgen de vrienden voor eten en troost voor de rouwenden. De manier waarop men na de begrafenis met de dood omgaat is verschillend. Sommigen zeggen het *Kadiesj*-gebed dagelijks en anderen zeggen dit gebed alleen op de *Sjabbat* na de begrafenis. Enkelingen handhaven de praktijk om een jaar lang het *Kadiesj* dagelijks te zeggen, maar dat betreft maar een kleine groep.

Bijlage

A. Nuttige literatuur

Deze bijlage geeft een korte bibliografie van aanbevolen boeken die, samen met een beschrijving van hun inhoud, rechtstreeks betrekking hebben op de messiaans-joodse beweging.

Cohn-Sherbok, Dan *Messianic Judaism*
(London & New York: Cassell, 2000)

Het boek van Cohn-Sherbok is één van de eerste sympathieke studies over de messiaans-joodse beweging, door een vooraanstaande joodse rabbijn. Het is gebaseerd op ervaringen uit de eerste hand met de messiaanse beweging, maar het blijft beperkt tot de beweging in de Verenigde Staten.

Juster, Daniel *Jewish Roots*
(Shippensburg, Pennsylvania:
Destiny Image Publishers, 1995).

Juster, één van de leiders van de messiaans-joodse beweging in de Verenigde Staten, geeft een messiaans-joodse opvatting van de roeping van Israël en de instelling van het Nieuwe Verbond in *Jesjoea*, de verhouding van de kerk ten opzichte van Israël en wat het betekent om een hedendaagse joodse volgeling van *Jesjoea* te zijn.

Kjær-Hansen, Kai *Joseph Rabinowicz and the Messianic Movement.*
(Edinburgh: The Handsel Press, 1995
en Grand Rapids, Michigan: Wm B.
Eerdmans, 1995).

Dit boek beschrijft de hele geschiedenis van een veelbetekenende voorloper van de messiaans-joodse beweging, de groep die bekend staat als de Israëlieten van het Nieuwe Verbond, opgericht door Joseph Rabinowicz in Kishinev, Moldavië, in het midden van de jaren tachtig van de negentiende

eeuw. Vanwege zijn visionaire pioniersrol, wordt Rabinowicz “de Herzl van het joodse christendom” genoemd.

Kjær-Hansen citeert de veelbetekenende bijdragen van Rabinowicz, inclusief zijn dertien stellingen uit 1883 over Jezus als de Messias, die alleen de benarde toestand van het joodse volk kan verlichten; en vier geloofsbelijdenissen uit 1884 en 1885, inclusief zijn Gebedenboek dat gebruikt werd in de gemeente in Kishinev. Deze teksten bevatten de eerste poging in de moderne tijd om een specifiek joods begrip te presenteren van Jezus van Nazareth, in de volheid van Zijn roeping als Zoon van David en als Messias-Verlosser.

Kjær-Hansen, Kai & Skjøtt, Bodil F. (eds).

*Facts and Myths about the Messianic
Congregations in Israel*

(Jerusalem: The Caspari Center for Biblical
and Jewish Studies, 1999).

Deze dubbele uitgave van *Mishkan* presenteert de meest gedetailleerde studie, die beschikbaar is over de messiaans-joodse beweging in Israël. Zoals echter in hoofdstuk 4 reeds is aangegeven, zijn deze statistieken vijf jaar later reeds achterhaald. Toch geeft de studie, misschien beter dan elke andere, uitdrukking aan de smaak en het karakter van de messiaans-joodse beweging in het land Israël.

Pritz, Ray

Nazarene Jewish Christianity

(Jerusalem: The Magnus Press
en Leiden: E.J. Brill, 1988).

Dit is een wetenschappelijke studie over wat op grond van literaire en archeologische bronnen bekend is over de Nazareners van de eerste eeuwen van het christelijke tijdperk en de orthodoxie van hun geloof in Jezus van Nazareth.

Stern, David

Messianic Jewish Manifesto
(Clarksville, MD: Jewish New Testament
Publications, 1988, 1991).

Dit is een systematische verdediging van de noodzaak en juistheid van een onderscheiden joodse expressie van geloof in *Jesjoea* van Nazareth door een messiasbelijdende-joodse wetenschapper uit de Verenigde Staten, die sinds 1979 in Jeruzalem woont.

Tot zover de vertaling van The Messianic Jewish Movement van Daniel Juster en Peter Hocken

Hierna volgt aanvullende informatie toegevoegd door het Nederlandse TJC-II comité

Aanvullend nuttige literatuur:

Poll, Evert van der

*De Messiaanse Beweging en haar betekenis
voor christenen*
(Putten, Shalom Books, 2001)

De geschiedenis van de Hebreeuwse christenen in de negentiende eeuw tot de messiasbelijdende Joden nu. De messiaanse beweging is veelkleurig en in ontwikkeling en doet een indringend appèl aan de kerk, maar ook aan de eigen joodse wereld.

Stern, David

Het Evangelie is Joods
Een eerherstel
(Hoornaar, Gideon, 1997)

Een eerherstel van het joodse volk waaruit de Messias *Jesjoea* is voortgekomen, geschreven om christenen te laten zien dat het Evangelie van Messias *Jesjoea* joods is en hoe dit binnen de messiaans-joodse beweging beleefd wordt.

B. Verklaring van gebruikte Hebreeuwse begrippen

Adon Olam – Een oud traditioneel lied; letterlijke betekenis:” Heer der wereld” etc

Aleenoe – (Letterlijk: “aan ons”(de plicht God te prijzen).) Een gebed waarin het unieke karakter van het joodse volk en het universele karakter van God als Koning worden benadrukt.

Alija – Opgang naar het land Israël en in het bijzonder naar Jeruzalem; emigreren naar Israël.

Amida – (Letterlijk: “staande”). Het staande gebed, bekend als de Sjemonee Esree ofwel het achttiengebied.

Bar Mitswa – Zoon van het gebod. Het bereiken van religieuze volwassenheid voor jongens op de dag na hun dertiende verjaardag.

Bat Mitswa – Dochter van het gebod. Het bereiken van de religieuze volwassenheid van meisjes op de dag na hun twaalfde verjaardag.

Beet / Bajit (Beth / Beit) – Huis.

Chanoeka – Het achtdaagse inwijdingsfeest, dat de herinwijding viert van de tweede Tempel door de Makkabeeën in 164 voor de gangbare jaartelling. (25 Kislew- 4 Tebet, december) De geschiedkundige verwijzing daarnaar vinden we in de twee boeken van de Makkabeeën en in het Nieuwe Testament in Johannes 10:22.

Charoset – Mengsel van rozijnen, gehakte amandelen en wijn, dat lijkt op het leem waarvan de joodse slaven in Egypte de tichelstenen moesten maken.

Choepa – Het baldakijn dat gebruikt wordt bij joodse bruiloft. Tijdens de huwelijksvoltrekking staat het echtpaar onder het baldakijn.

Choepa-dienst – De huwelijksdienst.

Èrets Jisrael – Het land Israël.

Eroesién – De eerste zegeningen bij de Choepa-dienst betreffen de zegeningen over de eroesién. De eroesién is een verbintenis met

verstreckende rechtsgevolgen. Hoewel erosión in onze taal veelal vertaald wordt met verloving komt het veel meer overeen met wat wij kennen als ondertrouw. Dit heeft tegenwoordig niet meer plaats als een afzonderlijke handeling.

Haftara – Als aanvulling op de lezing uit de Tora wordt wekelijks ook uit de Profeten een gedeelte gelezen, na het gedeelte uit de Tora.

Haggada – Het verhaal, de liturgie van de Pèsach-viering.

Halacha – Deze term is afgeleid van het Hebreeuwse woord dat ‘lopen /gaan’ betekent. Het gaat hier om de levenswandel of levensstijl die is gebaseerd op de onderwijzingen uit de Tora.

Jesjiva – joodse Bibelschool.

Jesjoea (Engels = **Yeshua**) – De Hebreeuwse naam van Jezus. Letterlijk: verlossing.

Jisrael (Engels = **Yisrael**) – De Hebreeuwse naam van Israël

Jom Kipoer – Grote Verzoendag (10 Tisjri, september/oktober). De meest heilige dag van de joodse kalender. In de tijd van de Eerste en de Tweede Tempel ging de Hogepriester op deze dag binnen in de Tempel in het Heilige der Heiligen om daar door het sprengen van het bloed van het vereiste offers verzoening te bewerken voor de zonden van het volk voor het hele jaar.

Kadiesj – (letterlijk: Heilig [Aramees]). Het is een oud gebed waarin God gezegend wordt en Zijn Heiligheid en de hoop op verlossing worden verkondigd. Het wordt uitgesproken door de rouwenden en heeft zo ook een plaats in de traditionele joodse liturgie.

Kasjroet – De spijswetten.

Kehila / Kehiliem (meervoud) – Gemeente/Gemeenten

Matsot – Ongezuurde broden. Het feest van Matsot begint in de avond na de 14^e Nisan en duurt zeven dagen. (15-21 Nisan, maart/april). In deze zeven dagen mag geen spijs met zuurdesem gegeten worden. Dit is een herinnering aan de uittocht uit Egypte, waar door de gehaaste aftocht het brooddeeg niet kon rijzen.

Masjiach – Messias = Gezalfde. Vertaald in het Grieks als Christos, dat in het Nederlands via het Latijn vertaald is als Christus.

Misjkan (Engels = **Mishkan**) – De tabernakel (Letterlijk: de woning).

Moheel – De besnijder, degene die jongetjes op de achtste dag besnijdt.

Mosjav – Nederzetting.

Pèsach – Dit is het feest dat volgens de Bijbel in de avondscheming van (na) de 14e Nisan (maart/april) gevierd moet worden om de uittocht (Exodus) uit Egypte te gedenken. Op de 14e Nisan werd Jesjoea aan het vloekhout gehangen en stierf Hij. In de avondscheming lag Hij reeds in het graf.

Poeriem – Het Lotenfeest in de maand Adar (februari/maart). Dit feest is ingesteld met het bijbelboek Esther.

Ro'ee (Ro'eh) – Herder.

Rosj haSjana – (Letterlijk: Hoofd van het Jaar). Het burgerlijke nieuwjaar. De eerste dag van de zevende maand (1 Tisjri, september/oktober). In de Bijbel wordt deze dag Jom T'roea (Dag van Bazuingeschal) genoemd. Vandaar dat het gebruikelijk is om op deze dag op de Sjofar te blazen.

Seder – Traditionele Pèsach (avond)maaltijd.

Siddoer – Gebedenboek.

Sjabbat – De zevende dag van de week. De rustdag die volgens de bijbelse invulling van de dag loopt van vrijdagavond zonsondergang tot zaterdagavond zonsondergang.

Sjavooot – Wekenfeest in de maand Siwan (mei/juni). Dit feest valt vijftig dagen na Pesach. Het rangtelwoord 'vijftigste' luidt in het Grieks pentèkostè. In Handelingen 2:1 komen we Pentèkostè tegen als aanduiding van dit feest. In de uitdrukking Pinksteren vinden we dit Griekse woord terug.

Sjema (Jisraeel) – Hoor Israël, de eerste woorden van Deuteronomium 6:4. Deze woorden vormen het begin van de joodse geloofsbelijdenis, die twee keer per dag gezegd wordt.

Sjir Chadasj (Shir Chadash) – Een nieuw lied

Sjitoef – (Letterlijk: vereniging/verbinding) joodse theologische term uit de Middeleeuwen die de christelijke visie op God aanduidt als ‘vereniging van de Ene God met een andere persoon’. In Orthodox-joodse ogen is dit een niet helemaal zuivere, maar voor christenen toelaatbare, vorm van monotheïsme.

Sjoa – (Letterlijk: De vernietiging). Bij voorkeur gebruiken Joden dit woord (en niet het woord Holocaust) als aanduiding voor de ervaring van de vernietigingskampen in de Tweede Wereldoorlog, waarin 6 miljoen Joden vermoord zijn.

Sjofar – De ramshoorn waarop geblazen wordt met Rosj haSjana en bij andere speciale gelegenheden.

Soeka – Een loofhut. De tijdelijke hut waarin men tijdens het Loofhuttenfeest woont.

Soekot – Het Loofhuttenfeest. Dit is het feest dat volgens de Bijbel in de zevende maand (15-22 Tisjri, september/oktober) gevierd moet worden. Een week lang woont men in tijdelijke hutten om te gedenken dat God in de woestijn veertig jaar voor het joodse volk gezorgd heeft en zo nog steeds voor de zijnen zorgt.

Tenach – Een acroniem voor het Oude Testament: T = Tora; N = Nevie’iem (Profeten); Ch = Ketoeviem (Geschriften). Samen vormen ze de drie delen waaruit de Tenach bestaat.

Tora – Wet, letterlijk: Onderwijzing. Dit is ook de joodse naam voor de eerste vijf boeken van de Tenach.

Voor aanvullende informatie kunt u (in het Engels) contact opnemen met een van de volgende personen:

John Dawson, Voorzitter

P.O. Box 3278
Ventura, CA 93006
001 (805) 642-5327
ircio@pacbell.net

Evan Thomas, Voorzitter

P.O. Box 13908
Netanya, Israel
emthom@netvision.net.il

**Marty Waldman,
Algemeen uitvoerend Secretaris**

6304 Belt Line Road
Dallas, TX 75254
001 (972) 386-0121
egs@tjcii.org

**Friederike Turecek
Europees Bureau**

Boltzmanngasse 9
A-1090 Wenen
0043 18903535
tikvah@aon.at

Web site: www.tjcii.org
Voor Nederland: www.tjcii.nl

Voor het bestellen van extra exemplaren van de Nederlandse versie van dit boekje kunt u zich wenden tot:

René Leitner, nationaal coördinator

Aldendriel 63
5653 PH Eindhoven
Tel: 040-2515183
tjc-ii@hetnet.nl

Een financiële bijdrage voor TJC-II is welkom op:

Gironummer: 1564388
T.n.v. Stichting Toward Jerusalem Council II
5653 PH Eindhoven

TJC-II Brochures

Engelse uitgaven:

- Nr. 1 Toward Jerusalem Council II:
 The Vision and the Story
 By: Peter Hocken
 Zie ook www.tjci.org
- Nr. 2 The Messianic Jewish Movement
 An Introduction
 By: Daniel Juster and Peter Hocken
 Zie ook www.tjci.org
- Nr. 3 The Marranos
 A History in Need of Healing
 By: Peter Hocken

Nederlandse vertalingen:

- Nr. 1 Op weg naar de Tweede ‘Vergadering van Jeruzalem’
 De Visie en het Verhaal.
 Door: Peter Hocken
- Nr. 2 De Messiaans-Joodse Beweging
 Een kennismaking
 Door: Daniel Juster en Peter Hocken